

“PEMBE İNCİLİ KAFTAN” EKSENİNDE SÜLEYMAN ŞEVKET [TANLI]’NIN YAYINLARINDA TARİHİ KİŞİLİKLERE MÜDAHALE

Öz: Edebî ve tarihî metinlerin yazıldıkları orijinal halleriyle kaynak olarak kullanılmaları son derece önemlidir. Yazma veya matbu metinlere müdahale zaman zaman bilerek ve kasdı olarak yapılmıştır. Ömer Seyfettin Türk hikâyeciliğinde ve Türkçeyi kullanmada son derece başarılı bir yazar olduğundan onun hikâyeleri çokça okunmuştur ve okunmaya devam etmektedir. Süleyman Şevket lise öğrencilerine okutulmak üzere 1920 senesinde *Güzel Yazılar* adıyla seçme metinlerden oluşan dört ciltlik bir kitap hazırlamış, bu esere Ömer Seyfettin’in hikâyelerini örnek metin olarak almıştır. Ancak Süleyman Şevket, 1924’ten sonra aynı kitaplarda hem kendi yazdığı açıklamalardan hem de bazı hikâyelerden tarihî unsurları çıkararak, hakkı olmadığı hâlde yazarların metinlerini sansürlemiştir. Ömer Seyfettin’in hikâyelerini Süleyman Şevket’in kitaplarından yazan F. Kadri Timurtaş ve başka yazarlar da kitaplarına bilerek/bilmeyerek eksik/sansürlenmiş hikâyeleri almışlardır. Bu makalede “Pembe İncili Kaftan” başlıklı hikâyenin Süleyman Şevket’in *Güzel Yazılar* adlı eserinde nasıl tahrir uğradığı, eserin 1920 ve daha sonraki baskılarından mukayese ile tespit edilmiştir. Timurtaş’ın eserini ve o eserden alıntı yapanların yazdıkları eserleri okutanlar farkında olmadan veya bilerek hikâyeleri tarihî öğelerden arındırılmış bir halde okutmaya devam etmişlerdir. Bu makalede söz konusu metinleri ilk yazıldıkları nüshadan veya yayımlandıkları yerden almanın önemine vurgu yapılmakta, böylece edebiyat araştırmaları sahasında özellikle Osmanlı Türkçesi ile yazılan metinlerin daha özenli kullanılmasına dikkat çekilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Süleyman Şevket, Ömer Seyfettin, Sansür, Metin Neşri.

Tampering with Historical Characters in Publications of Süleyman Şevket [Tanlı] within the Frame of “Pembe İncili Kaftan”

Abstract: It is of utmost importance to use literary and historical texts as sources in their original form. Printed texts or manuscripts are occasionally interfered on purpose. Since Ömer Seyfettin is a highly successful author in the history of Turkish story writing and in use of the Turkish language, his stories have been widely read and they have continued to be read. In 1920, Süleyman Şevket prepared a four-volume book titled *Güzel Yazılar* consisting of selected texts for high school students, and he included Ömer Seyfettin’s stories as exemplary text. However, Süleyman Şevket censored the texts of the authors after 1924 by removing historical elements from both his commentaries and some of the stories, although he had no rights to do so. Authors like F. Kadri Timurtaş and others, who cited the stories of Ömer Seyfettin from the books of Süleyman Şevket, published incomplete/censored versions of the story knowingly or unknowingly. This article ascertains how the story “Pembe İncili Kaftan” was mutilated in Süleyman Şevket’s *Güzel Yazılar* by comparison with the 1920 edition of the work and the following editions. Those who used the work of Timurtaş and others citing from his book continued to teach a version of the story cleansed from historical elements intentionally or unintentionally. In this article, the importance of citing this kind of texts from original manuscripts or the first printed versions is emphasized, therefore a more meticulous use of texts written in the Ottoman Turkish in the field of literary studies is pointed out.

Keywords: Süleyman Şevket, Ömer Seyfettin, Censorship, Publication.

TÜRK LÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKOLOGY RESEARCH
49. SAYI / VOLUME
2021-BAHAR / SPRING

Sorumlu Yazar Corresponding Author

Prof Dr. Hasan Basri ÖCALAN

Bursa Uludağ Üni.
Fen-Edebiyat Fak.
Tarih Böl.

habasri@uludag.edu.tr

ORCID: 0000-0001-7802-2347

Gönderim Tarihi

Received

17.03.2021

Kabul Tarihi

Accepted

05.05.2021

Atf

Citation

ÖCALAN, Hasan Basri (2021),
“‘Pembe İncili Kaftan’ Ekseninde
Süleyman Şevket [Tanlı]’nın Ya-
yınlarında Tarihî Kişiliklere Mü-
dahale” *Türk Lük Bilimi*
Araştırmaları, (49), 105-116.

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan" hikâyesi, yayımlandığı tarihten itibaren farklı araştırmacılar tarafından hem Osmanlı Türkçesi ile hem de Latin temeline dayanan Türk alfabesine aktarılacak şekilde yayımlanmıştır. Faruk K. Timurtaş da *Osmanlı Türkçesine Giriş* kitabında aynı hikâyeyi Osmanlı Türkçesi ile yayımlayanlardan birisidir. Söz konusu hikâyenin Timurtaş'ın kitabında yer alan şekli ile orijinaline uygun şekilde Latin harflerine aktarılmış metin arasında farklılıklar vardır. Timurtaş'ın hikâyede mevcut bazı bölümleri atladığı/çıkarıldığı görülmektedir. Ancak Timurtaş'ın metin sonunda verdiği kaynaktan hareketle metni *Yeni Mecmua*'da ilk yayımlanan halinden değil de Süleyman Şevket'in *Güzel Yazılar II* adlı derleme eserinden aldığı tespit edilmiştir. Bundan hareketle Süleyman Şevket'in eserleri tarafımızdan incelenerek mercek altına alınmış, kitaplarına dâhil ettiği metinlerde bu kitapların ilk baskısı ile 1923 sonrasındaki baskıları arasında Süleyman Şevket'in müdahalesiyle ortaya çıkan farklılıklar gözlemlenmiştir. Aslında bu, tarihî ve edebî metinleri Osmanlı Türkçesinden yeni harflere aktarırken veya sadeleştirirken çokça görülen bir durumdur. Ancak burada sadeleştirme ve yeni harflere aktarılma olmadığı hâlde müdahale söz konusudur. Halit Ziya Uşaklıgil'in *Nesl-i Ahîr* romanının sadeleştirilmesi üzerinden edebî metinlere müdahale edilmesini sorgulayan Sınar, hiç kimsenin edebî metne müdahale ve hele hele yazarın üslûbunu değiştirme hakkına sahip olmadığını ifade etmiştir (Sınar, 2008: 134).

Türk hikâyeciliğinin mühim şahsiyetlerinden Ömer Seyfettin, edebiyat âlemine ilk olarak şiirle katılmıştır. İlk şiiri 13 Temmuz 1898 tarihinde yayımlanmıştır; ilk hikâyesi ise 1902'de *Sabah* gazetesinde çıkan "Tenezzüh" tür. Hikâyelerinin bir kısmı, I. Dünya Savaşı sırasında Harbiye Nezâreti'nin cephedeki askerin ve halkın moralini yükseltmek amacıyla edebî metinler yazılması isteğine uygun olarak kaleme alınmıştır. Tarih ve kahramanlık temalı bu tür metinler, millî bir edebiyat meydana getirme arzusunun tezahürüdür. Karakter ve tip yaratmada da başarılı olan yazar, "Ferman", "Kütük", "Vire", "Teselli", "Pembe İncili Kaftan", "Başını Vermeyen Şehid", "Kızıl elma Neresi?", "Büyücü", "Teke Tek", "Topuz", "Diyet" gibi hikâyelerinde Türk tarihinden aldığı ve ideal insan olarak işlediği kahraman tipini ortaya koymaya çalışmıştır (Polat, 2007: 34/81).

Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan" adlı hikâyesi, 12 Temmuz 1917'de yayım hayatına başlayan *Yeni Mecmua*'da yayımlanmıştır (Ömer Seyfettin, 1917/1: 17/333)¹. Yazar bu hikâyede vatani ve milleti için her şeyini ortaya koyan bir elçinin hikâyesini anlatmıştır.

¹ Ömer Seyfettin, 2011: 564-575; Ömer Seyfettin, 1999: 124-134.

İlk yayımlandığı tarihten sonra “Pembe İncili Kaftan” hikâyesi farklı zamanlarda, farklı kimseler tarafından Osmanlı Türkçesi ve Latin harfleriyle yayıma hazırlanmıştır. Faruk K. Timurtaş, Edebiyat Fakültesi öğrencileri için hazırlamış olduğu, *Osmanlı Türkçesine Giriş* (1997: 8) kitabında hikâyeyi Osmanlı Türkçesi ile yayımlamıştır². Timurtaş hikâyeyi ilk yayımlandığı dergiden değil de, Süleyman Şevket’in *Yeni Güzel Yazılar II* adlı eserinden iktibas edince, Süleyman Şevket’in hikâyedeki müdahalesi tekrarlanır. Hikâyeyi Süleyman Şevket’in sansürlenmiş kitabından alan Timurtaş’ın kitabını okuyanlar/okutanlar yıllardır eksik metni okumuş/okutmuşlardır. Timurtaş’tan sonraki dönemlerde Osmanlı Türkçesi ile ilgili kitap yazan ve hikâyeyi Timurtaş’ın kitabından iktibas eden Coşkun Ak gibi akademisyenler de farkında olmadan aynı eksik metni yayımlamış ve bu eksik metin onların yazdıkları kitaplardan yıllardır okuna ve okutula gelmiştir (2008: 5)³. Süleyman Şevket’in kitabında tesbit edilen ve aşağıda mukayeseli olarak verilen eksik kısımlar, aynı şekilde Timurtaş’ın ve Ak’ın kitaplarında da yer almaktadır.

Hikâyede başka müdahalelerin olup olmadığını araştırırken, Süleyman Şevket’in kitaplarının 1923 sonrası baskılarında da “kırpma”, tabiri caizse “sansürler” yaptığı tarafımızdan tespit edilmiştir. Nitekim aşağıda bunlara değinilecektir.

Süleyman Şevket⁴, üniversiteden mezun olup liselerde öğretmenlik yapmaya başlayınca, Türkçe ve Edebiyat derslerinin kitap eksikliğini hissetmiş ve bu dersler için kitap hazırlamaya başlamıştır. *Güzel Yazılar*

² Bu kitap yazar tarafından ilk defa 1962 senesinde *Osmanlıca I-Eski Yazı, Gramer, Metinler* (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları) adıyla, 1972 tarihinde de *Yeni Osmanlıca Metinleri* adıyla yayımlanmıştır.

³ Kitapta hikâyenin sonunda, *Güzel Yazılar II*, 1928, s. 87-98 yazıyorsa da Coşkun Ak’ın bu metni Faruk K. Timurtaş’ın kitabından (s. 8-16) aldığı açıktır. Kitap yazıldığı tarihten (İlk baskı Gaye Kitabevi, Bursa 1999) bu yana üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri başta olmak üzere Osmanlı Türkçesi dersi olan muhtelif bölümlerde ders kitabı olarak okutulmuş/okutulmaya devam etmektedir.

⁴ Süleyman Şevket, 1885 yılında Selanik’te doğmuştur. Selanik Rüşdiyesi’ni ve İdadisi’ni bitirdikten sonra İstanbul’a gelip, İstanbul Üniversitesi (Dârülfünûn) Edebiyat Fakültesi’nden mezun olmuştur. İstanbul’da çeşitli liselerde öğretmenlik yapmıştır. Soyadı Kanunu ile beraber Tanlı soyadını almıştır. Bir dönem Milli Eğitim Bakanlığı yapan Reşat Şemseddin Sırer liseden öğrencisidir. *Kavâid-i Tahrîr* (Sırat-ı Müstakim Matbaası, Dârü’l-Hilâfeti’l-Âliyye 1329) adlı eserini Mercan İdadisi Efendilerine (öğretmenleri) ithaf etmiştir. Süleyman Şevket Tanlı, 25 Ağustos 1972 günü vefat ederek Zincirlikuyu Mezarlığı’na defnedilmiştir (Kurt, 2015: 3). Süleyman Şevket hakkında yüksek lisans tezi hazırlayan Süleyman Kurt tezinde “Süleyman Şevket’in Hayatı ve Eserleri” başlığını açmış olmasına rağmen, hayatıyla ilgili sadece oğlunun vermiş olduğu bilgilerle yetinmiş, Süleyman Şevket’in *Güzel Yazılar* ve *Kavâid-i Tahrîr* (Sırat-ı Müstakim Matbaası, İstanbul 1329/1913) dışındaki eserlerinden hiç bahsetmemiştir.

adında seçme metinler ile bu metinlerin yazarları hakkında bilgi verilen kitaplar ilk olarak 1920 yılında dört cilt hâlinde basılmıştır⁵. Sonraki zamanlarda bu kitapların içindeki metinler ve zaman zaman da kitap adları değiştirilerek değişik tarihlerde basılmaya devam etmiştir. 1947-1948 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı⁶ tarafından liseler için ders kitabı olarak okutulmaya karar verilen kitaplar, *Tarih Boyunca Güzel Yazılar* ismiyle basılmıştır⁷.

Süleyman Şevket, *Güzel Yazılar* kitabının ilk baskısında yer verdiği Ömer Seyfettin'in "Başını Vermeyen Şehîd" (1920: 3/22) hikâyesinin sonunda Ömer Seyfettin ve hikâyeciliği hakkında bilgiler vererek şöyle demektedir: *Ömer Seyfeddin Bey'in eserleri vâzıh ve münakkahdır [temizlenmiş]. Gâyet kolay anlaşılır! Vaktiyle Selanik'de "Genç Kalemler"de İstanbul'da "Yeni Mecmûa ve Türk Yurdu" isimli risâlelerde*

Süleyman Şevket'in bu iki eserden başka eserleri de vardır: a). *Hulasa-i Coğrafya*, Mühendishâne-i Berrî-i Hümayûn Matbaası, İstanbul 1286 (1870); *Muhtasar Coğrafya*, Şeyh Yahya Efendi Matbaası, İstanbul, 1289 (1872), *Ceride-i Askeriyye* Matbaası, İstanbul 1298 (1882); *Muhtasar Coğrafya*, Matbaa-i Osmaniye, Dersaadet (İstanbul 1302 (1886); *Coğrafya*, Keteon ve Bedrosyan Matbaası, 1328 (1910). b) *Mükâfatlı Tahrîr vazîfesi (komedi 1 perde)*, İkbâl Kütüphanesi, Sahibi: Hüseyin, Yeni Matbaa, İstanbul 1343 Hicrî (1925). c). *Ümid*, Tevsi'-i Tibaat Matbaası, Dersaadet (İstanbul), 1331 Rûmî (1915). d). "Hece mi Aruz mu?", *Çınaraltı Dergisi*, cilt: 5, Sayı: 130, (1944), ss. 6-7.

⁵ Süleyman Şevket, *Güzel Yazılar, Birinci Cild, Sultânî Altıncı Sınıf*, Matbaa-i Âmire İstanbul 1336-1338 (1920), 145 sayfa; *Güzel Yazılar, İkinci Cild, Sultânî Yedinci Sınıf*, Matbaa-i Âmire İstanbul 1336-1338 (1920), 173 sayfa; *Güzel Yazılar, Üçüncü Cild, Sultânî Sekizinci Sınıf*, Matbaa-i Âmire İstanbul 1336-1338 (1920), 254 sayfa; *Güzel Yazılar, Dördüncü C, Sultânî Dokuzuncu Sınıf*, Matbaa-i Âmire İstanbul 1336-1338 (1920), 244 sayfa. Osmanlı alfabesi ile basılan diğer baskılar şunlardır: *Güzel Yazılar*, Matbaa-i Âmire, 1336-1339 (1921-1923); *Güzel Yazılar*, Halk Kitabhanesi, Sahibi: Abdülaziz, Orhaniye Matbaası, 1336-1342 (1920-1926); *Güzel Yazılar 4*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1922; *Güzel Yazılar*, Halk Kitabhanesi, Sahibi: Abdülaziz, İstanbul 1340 (1921); *Güzel Yazılar*, Halk Kitabhanesi, Sahibi: Abdülaziz: Maarif Kitabhanesi, Sahibi: Hafız Kemal, İstanbul 1342 (1923); *Güzel Yazılar*, Halk Kütüphaneleri ve Maarif Kütüphanesi, İstanbul 1342 (1924); *Yeni Güzel Yazılar, İkinci Cild*, (Liselerin ve orta mektebelerin yedinci kız-erkek muallim mekteblerinin ikinci sınıflarına mahsusdur), Hilâl Matbaası, İstanbul 1926; *Yeni Güzel Yazılar, Üçüncü Cild*, Hilâl Matbaası, İstanbul 1926; *Yeni Güzel Yazılar* (Liselerin ve orta mektebelerin yedinci kız-erkek muallim mekteblerinin ikinci sınıflarına mahsusdur), *Dördüncü Cild*, Necm-i İstiklâl Matbaası, İstanbul 1927; *Birinci Cild*, 7. Baskı, *İkinci Cild*, 5. Baskı, Hilâl Matbaası, İstanbul 1928.

⁶ Müellifin liseden öğrencisi olan dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemseddin Sirer (Sivas Milletvekili, 6 Ağustos 1946 Hasan Peker kabinesinde M. E. Bakanı; 10 Eylül 1947 Hasan Saka kabinesinde M. E. Bakanı; 16 Ocak 1949'da M. Şemseddin Günaltay kabinesinde Çalışma Bakanı), 1947 senesinde kendisini evinde ziyaret ederek Milli Eğitim Bakanlığı için ders kitabı hazırlamasını rica etmiştir (Kurt, 2015: 5).

⁷ Yeni harflerle basımı: Süleyman Şevket Tanlı, *Güzel Yazılar*, 1929, 1930, 1931, *Güzel Yazılar*, Türkiye Matbaası 1934; 1935, 1946; *Güzel Yazılar*, Marifet Matbaası, İstanbul 1942; *Tarih Boyunca Güzel Yazılar*, 4. C, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1947, (*Tarih Boyunca Güzel Yazılar*, Milli Eğitim Bakanlığı, 1948; *Güzel Yazılar*, Milli Eğitim Bakanlığı, 1949; *Güzel Yazılar I*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1950; *Tarih Boyunca Güzel Yazılar*, 3. C, Milli Eğitim Bakanlığı, 1950.

*kuvvetli hikâyeleri çıkmışdı! “Yalnız Efe” nâmıyla Anadolu’ya âid büyük bir eser tefrika sûretiyle intişâr ediyordu. Bitmedi. Kitâb halinde matbû’ “Harem”i “Efruz Bey”i zamanın tahrîbine dayanamaz. Henüz mecmualarda “Vakit” gibi gazetelerde el-ân küçük hikâyeleri bu iki eserine çok fâikdir [üstündedir] (1920: 3/34). Süleyman Şevket, Ömer Seyfettin hakkında bilgiler verirken de cümleye; *Kânûnî Sultân Süleyman’dan hemen iki asırlık bir zamana kadar Macaristanla uğraşdık* diye başlamıştır (1920: 3/33). Ancak aynı kitabın 1926 yılında yapılan yeni baskısında artık Cumhuriyet kurulmuş, padişahlardan, sultanlardan, Osmanlı’dan, hatta Kânûnî’den bahsetmek “ateşten gömlek giymek” olarak nitelendirilecek bir ortam oluşmuştur. Bunun farkında olan Süleyman Şevket, aynı hikâyesinin sonunda verdiği bilgileri değiştirerek cümle başındaki “Kânûnî Sultân Süleyman” ifadelerini çıkarmış ve cümleyi şu şekilde değiştirmiştir: *Hemen iki asırlık bir zaman Macaristanla uğraşdık?* (1926: 3/32). Bu eser Hilâl Matbaası’nda basılmıştır, o dönem için acaba matbaanın böyle bir tasarrufu mu söz konusudur?⁸*

Bir dönemden sonra kimi yazarlar hem kendi eserlerine hem de başkasının eserine müdahale etme işine girişmişlerdir. Bu müdahalelerin sebebi bazen bir yerlere mesaj vermek, bazen de gerçekten o fikirde olmaktan kaynaklanmıştır. Süleyman Şevket hangi maksatla Ömer Seyfettin’in hikâyesindeki bazı ifadeleri çıkardı, bunu bilmek zordur fakat araştırmalar yapılırsa ortaya çıkarılacak bir meseledir. Ancak eserine almış olduğu diğer yazılarda ne gibi tasarruflarda bulunmuş ise onlar da şimdilik edebiyat araştırmacılarına bırakılmalıdır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, kitabına aldığı metinleri değiştiren Süleyman Şevket 1926 yılında *Yeni Güzel Yazılar* adıyla bastırdığı kitabının 2. cildine Ömer Seyfettin’in “Pembe İncili Kaftan” hikâyesiyle beraber (1926: 2/65), “Diyet” (1926: 2/28), “Kurbağa Duası” (1926: 2/108) adlı hikâyelerini de almıştır.

Süleyman Şevket, Cumhuriyet döneminde tekrar bastırdığı eserlerinde sadece kendi bilgilerini değiştirmekle kalmamış; eserine aldığı metinlere de müdahale ederek, bazen kelime, bazen paragraf kimi zaman da daha büyük bir kısmını çıkararak metinleri büyük oranda tahrif etmiştir. “Pembe İncili Kaftan”ın Ömer Seyfettin tarafından 1917 yılında ilk yayımlanan şekliyle (Ömer Seyfettin, 1917:1) Süleyman Şevket tarafından 1926 ve sonraki yıllarda yayımlanan şekli arasında pek çok farklılık vardır.

⁸ Hilâl Matbaası 1928 yılında T.C. Dâhiliye Vekâleti Nüfus Müdüriyet-i Umûmiyesinin *Son Teşkilât-ı Mülkiyyede Köylerimizin Adları* adlı eserini basmıştır. Yani matbaa devletin resmî yayınlarını basmaya başlamıştır.

Hikâyenin hemen ikinci paragrafında müdahale başlamıştır. Mukayese imkânı açısından aşağıda tablo halinde hikâyenin 1917’de yayımlanan hâli ile 1926’da *Güzel Yazılar II*’de yayımlanmış hâli verilmiştir. Hikâyenin orijinalinde olup, Süleyman Şevket’in kitabına almadığı kısımlar altı çizili olarak gösterilmiştir:

Hikâyenin ilk yayınlandığı (Ömer Seyfettin, 1917/1) hali	Süleyman Şevket’in, (Süleyman Şevket, 1926: 2) eserinde yayınlandığı hali
...biz onun sırmalara, altınlara, elmaslara gark ederek gönderdiği elçisine <u>padîşahımızın elini</u> <u>öptürmedik</u> , ancak dizini öpmesine müsaade ettik. (s. 333)	...biz onun sırmalara, altınlara, elmaslara gark ederek gönderdiği elçisine <u>el</u> <u>öptürmedik</u> , ancak diz öpmesine müsaade ettik. (s. 65)
<u>Sofu, sulhperver, sâkin padîşahın</u> koca devletine sessiz, küçük bir dimağ olan Dîvân düşünmeğe başladı. (s. 333)	Koca devlete sessiz, küçük bir dimağ olan Dîvân düşünmeye başladı. (s. 66)

Aşağıdaki örnekte ise, içinde Bâyezîd-i Velî, Fatih, padişah gibi başka birçok tarihî şahsiyet geçen yaklaşık bir sayfalık metin tamamen çıkarılmıştır. Zira metni kırpamayan veya sadece içindeki tarihî şahsiyetleri çıkaramayan Süleyman Şevket, çareyi bütün bir sayfayı sansürlemekte bulmuştur.

<p><i>Bu elçi yedi sene sonra takdirin “Yavuz” namındaki yaman sillesiyle her gururunun, her cinayetinin cezasını bir anda gören İsmail Safevîye gönderilecekti! <u>Şehzadeligini ata binmekten, cirit oynamaktan, silah kullanmaktan ziyade, kitapla geçiren Bâyezîd-i Velî’nin tabiatı son derece halimdi. Yalnız şiiri, hikmeti, tasavvufu sever; muharebeden, mücadeleden nefret ederdi. Vezirler, sevgili padişahlarının sükûnunu bozmamayı en büyük vazifeleri sanırlardı. Bununla beraber hudutlarda yine kavganın arkası alınamıyordu. Bosna, Eflâk, Karaman, Belgrad, Transilvanya, Hırvatistan, Venedik seferleri birbirini takip ediyor; Modon, Koron, Zonkiyo, Santamavro fetholunuyordu.</u></i></p>	<p><i>Bu elçi yedi sene sonra takdirin “Yavuz” namındaki yaman sillesiyle her gururunun, her cinayetinin cezasını bir anda gören İsmail Safevîye gönderilecekti! Bütün şarkta cihangirlik kuran bu serseri, karşısında devleti temsil edecek adama karşı şüphesiz birçok</i></p>
---	--

Sanki İstanbul fâtihinin azmiyle dehası -tahta geçer geçmez babasının heykelini "gölgesi yere düşüyor" diye kırdırıp sevaba girmeye kalkan- zâhid halefinin zamanında da sönüyor; sönmez bir alev, ezeli bir ruh gibi yaşıyordu. Rahat istendikçe, gaile gaile üstüne çıkıyordu! Hele şark... Kan içinde, ateş içinde, zulüm içinde kıvranıyordu. Yıkılan, sönen Akkoyunlu hanedanının enkazı üstünde Şah İsmail serseri bir saltanat kurmuştu. Geçtiği yerlerde dikili ağaç bırakmayan, babasıyla büyük babası Cüneyd'in intikamını aldığı için delice bir gurura kapılan bu kudurmuş şah, akla gelmedik canavarlıklarla sağına, soluna saldırıyordu. Kendine iltica eden tarafları bile çağırdığı zıvafette, yemekmiş gibi, kaynatırdığı büyük kazanlara atıp söğüş yapan, mağlûp ettiği Özbek padişahının kafatasıyla şarap içen bu gaddar şah, dünyada hakikaten eşi görülmemiş bir zalimdi. Bâyezîd dîvanının edib, sakin, halûk, dindar vezirleri, onun vahşetlerini hatırlamaya tahammül edemezlerdi. Bu zulm bir gün mutlaka bizim hududumuza da tecavüz edecek, şark eyaletlerini zapta kalkacaktı. Bunu herkes biliyordu. Geçen yıl Zülkadriye hâkimi Alâüddeve'den nikâhla kızını istemişti. Alâüddeve kızını vermedi. İsmail, uğradığı bu red hakaretinden hiddetlendi; intikam için padişahın toprağından geçti. Müdafaasız Zülkadriye arazisine girdi, Diyarbekir, Harput kalelerini aldı. Sarp bir dağa kaçan Alâüddeve'nin oğlu ile iki torunu eline esir düştü. Şah İsmail, bu zavallıları ateşte kızartıp kebab ettirdi. Etlerini kuzu gibi yedi. Böyle bir vahşet şarkta yeni duyuluyordu. Cenk istemeyen padişah Ankara'ya Yahya Paşa kumandasında bir ordu göndermekten başka bir şey yapmadı. Bu şah, zalim olduğu kadar kurnazdı. Osmanlı

münasebetsizlikler yapmağa kalkışacak; münasebetsizliklerine mükâbele edeni ihtimal kazığa vuracak, derisini yüzecek, akla gelmedik kaba bir vahşetle öldürecekti. Sadrazamın sağındaki, deminden beri bir mezar taşı gibi hareketsiz duran, kırmızı tuğlu kavuk yerinden oynadı. Yavaş yavaş sola döndü: (s. 66)

<p><u>toprağına geçtiği için özür diliyor, birbiri arkasına elçiler gönderiyordu. O vakit Trabzon valisi bulunan Şehzade Yavuz, babası gibi sabredememiş, Tebriz hududunu geçmiş, Bayburd'a, Erzincan'a kadar her tarafta talan etmiş, hatta şahın kardeşi İbrahim'i esir almıştı. İsmail'in elçisi şimdi bu tecavüzden de şikayet ediyor; Osmanlı toprağına son akınlarının, padişahın devletine karşı değil, sırf Alâüddevlâ aleyhine olduğunu tekrarlıyordu. İşte Dîvanda bu kurnaz, bu zalim, gaddar türediye gönderilecek münasip bir elçi bulunamıyordu; çünkü kendini Osmanlı hakanıyla bir tutan, hatta bütün şarkta cihangirlik kuran bu serseri, karşısında devleti temsil edecek adama karşı şüphesiz birçok münasebetsizlikler edecek; münasebetsizliklerine mukâbele edeni ihtimal kazığa vuracak, derisini yüzecek, akla gelmedik kaba bir vahşetle öldürecek.</u> (s. 333)</p>	
<p><i>Din, millet, Padişah aşkını kalbinde duyanlardandı.</i> (s. 335)</p>	<p><i>Din, millet, aşkını kalbinde duyanlardandı.</i> (s. 69)</p>
<p><i>Vezirler, elçiler, padişah hediye etmek için Toroğlu'na müracaat ettikçe o...</i> (s. 335)</p>	<p><i>Vezirler, elçiler, Toroğlu'na müracaat ettikçe o....</i> (s. 72)</p>
<p><i>Sonra Padişahın nâmesini koynuna koyarak yola düzüldü.</i> (s. 336)</p>	<p><i>Sonra emirnâmesini koynuna koyarak yola düzüldü.</i> (s. 73)</p>
<p><i>...koynundan çıkardığı nâme-i hümmâyunu öptü.</i> (s. 336)</p>	<p><i>...koynundan çıkardığı mektubu öptü.</i> (s. 73)</p>
<p><i>Nâmesini verdiğim büyük padişahım, Oğuz Kara Han neslindendir! diye haykırdı. Dünya yaratıldığından beri onun ecdadından kimse kul olmamıştır. Hepsi padişah, hepsi hakandır. Ecdâdı hilkatten itibaren hükümdar olan bir padişahın elçisi, hiçbir ecnebi padişah karşısında dîvan durmaz.</i></p>	<p><i>Nâmesini verdiğim büyük Türk milletinin devletidir, diye haykırdı. Dünya yaratıldığından beri onlardan kimse kul olmamıştır. Ecdâdımız hilkatten</i></p>

Çünkü kendi padişahı kadar dünyada asil bir padişah yoktur. (s. 336)	itibaren hâkim olan milletimizin hiçbir ecnebî padişah* karşısında dîvan durmaz. Çünkü kendileri kadar dünyada asıl bir kimse yoktur. Çünkü... (s. 74)
— Hayır, unutmuyorum. Onu size bırakıyorum. Sarayınızda büyük bir padişah elçisini oturtacak seccadeniz şiltiniz yok... <u>Hem bir Türk yere serdiği şeyi bir daha arkasına koymaz... Bunu bilmiyor musunuz?</u> dedi (s. 336)	— Hayır, unutmuyorum. Onu size bırakıyorum. Sarayınızda büyük bir milletin elçisini oturtacak seccadeniz şiltiniz yok... dedi (s. 74)

Süleyman Şevket 1920 yılından itibaren yayımlamaya başladığı *Güzel Yazılar* (*Yeni Güzel Yazılar*, *Tarih Boyunca Güzel Yazılar*) adlı dört ciltlik kitabına seçerek almış olduğu metinlerde sadece Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan" hikâyesini kırpmamıştır, nitekim "Başını Vermeyen Şehid" adlı hikâyede de aynı şeyi yapmıştır. Ömer Seyfettin bu hikâyeyi Kanûni Sultan Süleyman devrinde geçen bir destanı hikâyeleştirerek yazan tarihçi Peçevî'den almıştır. Hikâye ilk defa 1917 senesinde *Yeni Mecmua*'da yayımlanmıştır. Hikâyeyi *Yeni Güzel Yazılar*'ın 1924 baskısına alan Süleyman Şevket, "Pembe İncili Kaftan" hikâyesinde uyguladığı "metodu" bu hikâyede de uygulayarak Sultan Süleyman'ın adını hikâyeden çıkarmıştır.

Hikâye ilk yayımlandığında; *Meydan erleri! Ey mertler! Padişahımız Süleyman Gazi aşkına şu sözümü dinleyiniz* (Ömer Seyfettin, 1917/2: 20/396) olan cümle; Süleyman Şevket tarafından *Meydan erleri! Ey mertler! Sözümü dinleyiniz* (1924: 3/28) hâline getirilmiştir.

Süleyman Şevket'in yazdığı eserler harf devriminden sonra da yeni harflerle yayımlanmıştır. 1934 tarihinde yeni harflerle basılan 2. ciltte (Süleyman Şevket, 1934: 2/38) yer verilen "Pembe İncili Kaftan" yukarıda mukayese edilen 1926 senesinde "kırpılmış" haliyle Latinize edilerek verilmiştir. Süleyman Şevket Tanlı'nın liseden talebesi olan ve 5 Ağustos 1946-9 Haziran 1948 tarihleri arasında Milli Eğitim Bakanlığı yapan Reşat Şemseddin Sirer'in devreye girmesi ile söz konusu olan bu kitaplar bir dönem liselerde ders kitabı olarak da okutulmuştur. Bakanlığın bazı uygulamaları o dönem bazı yazarlar tarafından ciddi anlamda eleştirilmiştir. Mesela bu dönemde "dil devrimini" hararetle savunan Orhan Veli Kanık

* Burada "padişah" kelimesine müdahale edilmemiştir, zira bu kelime ile yabancı kral veya hükümdar kastedilmiştir.

söz konusu kitapları çeşitli yönlerden eleştirmiş ve tabir caizse bu kitaplar üzerinden Bakanlığı yerden yere vurmuştur. Orhan Veli'nin kitaplar hakkında yazdıklarından bir kısmı şöyledir: *Bu kitaplar, Bay Reşat Şemseddin Sirer'in Milli Eğitim Bakanlığı sırasında kabul edilmiş olan Güzel Yazılar adlı kitaplardır. Adının Güzel Yazılar olmasına rağmen, güzellekle hiçbir ilgisi bulunmayan bu kitaplardan, yeni yetişen gençlerin bir edebiyat zevki alabileceklerine inanmak bir hayli güçtür* (Kanık, 1949: 13/1). Daha sonra örnekler vererek birçok imla ve bilgi yanlışına değinen Orhan Veli tenkitlerini gazetenin iki sayısında daha sürdürmüştür (1949: 15/1)⁹. Dolayısıyla Süleyman Şevket'in kitapları “sansür” bakımından problemli olmakla kalmayıp aynı zamanda, Orhan Veli'ye göre edebî bakımdan da ehemmiyet taşımayan eserlerdir.

Tanzimat'tan bu yana kimi aydınlar kendi öz değerleri, medeniyeti ve tarihi ile arasına bir mesafe koymaya hatta bazen kendi değerlerini inkâra kadar gitmeye çalışmışlardır. Cumhuriyet ile birlikte yeni idare, Osmanlı ile bağlarını koparmak yoluna girmiş ve bu amaçla Osmanlı ile ilgili olan hususlara oldukça mesafeli durmuştur. Bu bağlamda Büyük Millet Meclisi'nde 28 Mayıs 1927 tarihinde 1057 sayılı bir kanun kabul edilmiştir. “Türkiye Cumhuriyeti Dâhilinde Bulunan Bilumum Mebâni-i Resmîye ve Milliye Üzerindeki Tuğra ve Medhiyelerin Kaldırılması Hakkında Kanun” başlığıyla çıkan bu beş maddelik kanun ile başlığından da anlaşıldığı üzere özellikle resmî ve millî binalarda bulunan tuğra ve sultan alâmetleri ve sultanların isimlerinin bile kaldırılması zorunlu hale getirilmiştir. Bu kanun gereği, söz konusu “tuğra ve medhiyeler” bulundukları yerden ya kazınmış ya da üstleri bir şekilde sıva veya örtülerle örtülmüştür. Ancak kanun çıkmadan önce birileri, devlet yönetimine yaranmak amacıyla çoktan kanunun çıkmasına/çıkartılmasına zemin hazırlamaya başlamışlardır. Başta kendi metinleri olmak üzere, başka yazarların metinlerinden 1925'ten önce yer verilen Osmanlı Tarihi ile ilgili hususları, hatta bu dönemde Osmanlı'nın mücadele ettiği Akkoyunlu Tarihi ile ilgili bilgileri çıkaracak kadar kendi tarihlerine sırt dönmüşlerdir. Süleyman Şevket, edebiyat sahasında bunun en bariz örneklerinden birisidir.

Sonuç olarak araştırma usulü bakımından son derece çarpıcı bir örnek olan Süleyman Şevket'in bu uygulamaları araştırmacılar için bir yaza ait metni kullanırken veya yayımlarken, her zaman ilk nüshaya gitmenin önemini ortaya çıkarmaktadır. Süleyman Şevket'in 1920'de yazdıkları/yayımladıkları ile Cumhuriyet döneminde yazdıklarının “Pembe

⁹ Bu yazılardan beni haberdar eden, Süleyman Şevket'in eserlerinin muhtelif baskılarını temin ederek beni bu makaleyi yazmaya teşvik eden meslektaşım Prof. Dr. Mehmet Tezcan'a ve makaleyi dikkatlice okuyarak önemli katkılarda bulunan Prof. Dr. Alev Sınar Uğurlu'ya teşekkür ederim.

İncili Kaftan” ekseninde mukayese edilmesiyle yazılan bu makalede; yazarların kendi yazdıklarını değiştirme hakkı olup olmadığı bir tarafa, başkalarının metnine müdahale etmenin ne kadar büyük bir hata olduğu hususuna dikkat çekilmiştir. Söz konusu “sansür” ya da “tahrif”lerin daha sonra gelen yazarlar tarafından da devam ettirilmiş olması daha da vahim bir durum ortaya çıkarmaktadır. Nitekim F. Kadri Timurtaş gibi müdekkik bir araştırmacının dikkatsiz davranarak, yarım yamalak, ya da sansürlenmiş bir metni yayımlaması, öte taraftan “Timurtaş hata yapmaz ya da eksik metin vermez” diyerek onun yayımlamış olduğu metni aslına bakmadan yayımlayan başka akademisyen ve araştırmacıların düştüğü hata halen devam etmektedir. Ömer Seyfettin’in hikâyelerini Latin harfleri ile yayımlayanlar¹⁰ söz konusu hikâyeleri ilk yayımlandıkları dergilerden alarak, metinleri aslına sadık bir şekilde yayımlamışlardır. Ancak onlar da Osmanlı Türkçesiyle olan metinleri yayımlamadıkları için, metinleri aslıyla mukayese etme zorluğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu tür metinleri mümkünse Osmanlıca asılları ile birlikte yayınlamanın önemi ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- AK, Coşkun (2008), *Osmanlıca*, Nobel Yayın Dağıtım, 3. baskı, Ankara.
- KANIK, Orhan Veli (1949/1), “Okul Kitaplarından: Güzel Yazılar”, *Yaprak*, Y. 1, S. 13, 1 Kasım 1949, s. 1.
- KANIK, Orhan Veli (1949/2), “Güzel Yazılar II”, *Yaprak*, Y. 1, S. 15, 1 Aralık 1949, s. 1-2.
- KURT, Yiğit (2015), “Süleyman Şevket’in Kavaid-i Tahrir Adlı Eserinde Yazma Eğitimi ve Günümüz Türkçe Yazma Eğitimi ile Karşılaştırılması”, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ömer Seyfettin (1917/1), “Pembe İncili Kaftan”, *Yeni Mecmûa*, C. 1, S. 17, 1 Teşrinisânî, s. 333-337.
- Ömer Seyfettin (1917/2), “Başını Vermeyen Şehid”, *Yeni Mecmua*, C. 1, S. 20, 22 Teşrinisânî, s. 396.
- POLAT, Nazım H. (2007), “Ömer Seyfettin”, *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, C. 34, s. 80-82.

¹⁰ Ömer Seyfettin’in hikâyelerini ilk olarak derleyip toplayan ve Osmanlı Türkçesi ile yayımlayan Ali Canip Yöntem olmuştur. (3 Cilt, İkbâl Maatbaası, İstanbul 1926-1927); Yeni harflerle yapılan baskılar ise şunlardır: *Ömer Seyfettin Külliyyatı* 4 Cilt, Haz.: Ahmet Halit Yaşaroğlu, 1. baskı 1945, 4. Baskı, Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık, İstanbul 1953; *Ömer Seyfettin Külliyyatı*, 9 Cilt, Haz.: Tahir Alangu, Refet Zaimler Kitap Yay., İstanbul, 1962-1964; Ömer Seyfettin, *Bütün Eserleri*, 17 Cilt, Haz.: Muzaffer Uyguner, Bilgi Yay., Ankara 1970-1997; Ömer Seyfettin, *Bütün Eserleri Hikâyeler* 2, Haz.: Hülya Argunşah, Dergâh Yay., İstanbul 1999; Ömer Seyfettin, *Bütün Hikâyeleri*, Haz.: Nâzım Hikmet Polat, YKY, İstanbul 2011.

- SINAR, Alev (2008), “Edebi Eserlerin Sadeleştirilerek Yeniden Yayımı Üzerine Uygulamalı Bir Örnek: *Nesl-i Ahîr*”, *bilig*, S. 46, s. 133-152.
- Süleyman Şevket (1336/1920), *Güzel Yazılar*, 3. C, Sultâni Sekizinci Sınıf, Matbaa-i Âmire, İstanbul.
- Süleyman Şevket (1342/1924), *Güzel Yazılar*, 3. C, Halk Kütüphaneleri ve Maarif Kütüphanesi, İstanbul.
- Süleyman Şevket (1926), *Yeni Güzel Yazılar*, 2. C, (Liselerin ve orta mekteblerin yedinci kız-erkek muallim mekteblerinin ikinci sınıflarına mahsusdur), Hilâl Mat., İstanbul.
- Süleyman Şevket (1926), *Yeni Güzel Yazılar*, 3. C, Hilâl Mat., İstanbul.
- TANLI, Süleyman Şevket (1934), *Güzel Yazılar*, 2. C, Türkiye Mat., İstanbul.
- TİMURTAŞ, Faruk K. (1997), *Tarihî Türkiye Türkçesi Araştırmaları I Osmanlı Türkçesine Giriş Eski Yazı-Gramer-Metinler*, 15. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.